

Ministerul Educatiei, Cercetarii, Tineretului si Sportului
Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
Facultatea de Istorie si Filologie

Teza de Doctorat
Rezumat

Coordonator stiintific :
Prof. univ. dr. Mircea Braga

Doctorand :
Ioana-Daniela Bela (Trif)

Alba Iulia
2010

Ministerul Educatiei, Cercetarii, Tineretului si Sportului
Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
Facultatea de Istorie si Filologie

Univers epic si univers interior în opera lui Max Blecher
Rezumat

Coordonator stiintific :
Prof. univ. dr. Mircea Braga

Doctorand :
Ioana-Daniela Bela (Trif)

Alba Iulia
2010

Cuprins

Argument. Precizari conceptuale si metodologice.....	5
Capitolul I. Obsesia mortii în perioada interbelica.....	10
1.1. Meseria de bolnav.....	22
Capitolul II. Cercetari si extensii ale câmpului epic	
2.1. Proza lui Blecher între autenticitate si fictiune.....	26
2.1.1. Max Blecher, evreul – o alta manifestare a alteritatii.....	45
2.1.2. Legaturile cu lumea literara.....	49
2.2. Max Blecher, în cautarea unei formule romanesti	52
2.2.1. Influenta proustiene.....	59
2.2.1.1. Consideratii la finalul lecturii unor scrisori.....	66
2.2.2. Suprarealismul lui Blecher.....	69
2.2.2.1. Lumea halucinanta a visului.....	76
2.2.3. Un existentialism avant la lettre – sentimentul absurdului.....	86
2.2.3.1 Problematika mortii.....	93
2.2.4. Prefigurari postmoderniste.....	97
2.3. Limbajul ca instanta mediatoare	100
Capitolul III. Un cronotop în miscare sau „lichid”.....	116
3.1. Spatio-temporalitatea ca efect al deconstrucției eului.....	117
3.2. Exilul ca topos în opera lui Max Blecher – dialectica lui <i>afara</i> si <i>înlauntru</i>	127
3.3. Interioritatea corpului transparent : Perceptia universului ca o continua dezintegrare a materiei	133
3.4. Disocieri ale toposului.....	142
3.4.1. Spatiile-caverna ale copilariei.....	143
3.4.2. Corsetul de ghips si lumea sanatoriului ca spatiu alveolar.....	148
3.4.3. Corpul ca spatiu-caverna : vizuina luminata.....	156
3.4.4. Prizonieratul craniului de cal.....	159
3.4.5. Spatiul iluzoriu al corpului transparent: cinematograful, panopticumul, bâlciul.....	162
Capitolul IV. Personaje – reprezentari ale constiintei auctoriale	
4.1. Personajul-narator: de-materializarea fiintei	169

4.2. Personajul narat – structuri izomorfe	177
Concluzii.....	182
Max Blecher, repere bio-bibliografice.....	185
Bibliografie selectiva.....	191

Cuvinte-cheie: obsesia mortii, meseria de bolnav, autofictiune, anarhetip, cronotop, deconstructie, de-fiintare, corp, spatiu-caverna, structuri izomorifice.

Rezumat

Operei lui Max Blecher, *Întâmplari în irealitatea imediata* (1936), *Inimi cicatrizate* (1937) și *Vizuina luminata* (publicata postum, 1971) critica literara i-a conferit statut canonic, datorita capacitatii de a sintetiza în formule artistice inedite ipostazele unei lumi hipersensibilizate, acordându-i, cu toate acestea, o insuficienta atentie, poate și datorita mortii premature a scriitorului ori insolitului pe care îl aduce în plan literar. Asadar, daca în epoca și în perioada imediat urmatoare, opera scriitorului român s-a bucurat de prea putine consideratii și analize critice, ramânând oarecum în umbra comparativ cu marile creatii ale momentului, ultimii ani înregistreaza o schimbare de perspectiva, prin care se descopera autenticitatea scriiturii blecheriene, valentele sale literare. Marturie stau cele patru studii monografice dedicate operei lui Blecher și numeroasele studii critice, care însa nu epuizeaza posibilitatile de interpretare, ci dimpotriva, îi dinamizeaza literatura, dezvaluind noi drumuri ale sensurilor și semnificatiilor, ce aduc în prim-plan un univers imaginar care se cere el însusi în permanenta decodat și reorganizat. În plus, trebuie tinut cont și de caracterul idiosincretic al textului, de capacitatea anticipatoare a unor tehnici și atitudini abordate mult mai târziu, dar mai ales de complexitatea pe care o presupune constructia în sine a romanului, în virtutea ideii ca fortele sale constitutive nu sunt definitivitate ca forma și lasa loc varietatii structurale, dincolo de modelele consacrate.

Acest aspect constituie, de altfel, și premisa studiului de fata, sub considerentul ca textul literar este un ansamblu de deschideri, pe care numai colaborarea cu cititorul le concretizeaza, le transforma în semnificatii. Tinând cont de aspectul mentionat, demersul interpretativ initiat se vrea o analiza cât mai pertinenta a lumii dezvaluite de scriitura blecheriana și are drept obiectiv stabilirea câtorva scheme identitare, în încercarea de a surprinde elementele structurale fundamentale continute de orice constructie fictionala: imaginarul și limbajul. Astfel se explica și titlul ales, *Univers epic și univers interior în opera lui Max Blecher*, structura dihotomica marcând faptul ca textul literar este un artefact care se organizeaza în functie de anumite rigori, tinând cont de o ordine interioara, dar și de sincronizarea cu mentalitatea timpului, de evolutia literaturii. Teza și-a propus sa surprinda deopotriva aspectele particulare ale textelor blecheriene din perspectivele naratologiei moderne, cu aplicarea conceptelor contemporane și mai ales sa analizeze specificul imaginarului, al universului interior, cel evidentiat dupa stabilirea influentelor, a atitudinii auctoriale ori a formulei romanesti abordate. Punctul initial al cercetarii l-a constituit stabilirea specificului romanesc, tinând cont de perspectiva narativa intradiegetica

abordata atât de frecvent în romanul românesc interbelic și de caracterul de autoficțiune, care nu i-a putut fi recunoscut în epoca, deoarece a fost teoretizat mai târziu. Astfel, am precizat modernitatea viziunii blecheriene, urmărind capacitatea scriitorului de ași organiza epic viziunile, chiar și în controversatul roman *Întâmplări în irealitatea imediată*, perceput la momentul apariției doar prin prisma caracteristicilor care îl apropie de formula jurnalului. Pe linia generală trasată de critica literară începând cu secolul al XIX-lea, am încercat să surprindem alteritatea textelor lui Blecher, dincolo de stabilirea direcțiilor normatoare pe care le presupune acesta.

Privirea asupra operei lui Blecher urmărește, în primul capitol – *Obsesia morții în perioada interbelică* – încadrarea textelor sale în ansamblul epocii, având în vedere modul în care modernismul redefineste notiunea de boală, în măsura în care i se conferă acesteia un sens psihanalitic, relationabil fiecărei conștiințe în parte și demonilor personali. Primul capitol surprinde, asadar, investigarea modului în care scriitorii interbelici au receptat și au valorificat tema bolii în romanele lor; după o scurtă trecere în revista a literatilor bolnavi și a celor care doar scriu despre boală, fără să o experimenteze, se nuantează ideea constituirii unei rețele care îmbină imagini și reprezentări ale sentimentului morții cu dorința unei căutări a autenticității în literatură, finalizată prin intenția și tendința expunerii unor experiențe personale, materializare a dorinței de autocunoaștere. Ținând cont de maniera în care se configurează imaginarul literar al bolii și al morții, am stabilit faptul că, în galeria deja menționată, Blecher detine un loc aparte, statuat de o artă narativă revelatorie pentru o „*corporalitate maladivă*”¹, semn al unei intuiții tulburătoare asupra bolii, percepută ca o meserie ce absoarbe energii.

Prin abordarea hermeneuticii simbolice a imaginarului ca metoda-nucleu, asociată cu mitul personal – pentru că proza lui Blecher nu poate fi dissociată de experiențele personale – sau, paradoxal, chiar cu fenomenologia percepției, considerăm a fi decupat o parte din lumea ficțională blecheriană, construită în jurul unor simboluri redimensionate la nivelul textului, în funcție de structurarea, de devenirea acestora, niciodată finită și definită. Am avut în vedere asadar faptul că interpretarea textelor lui Blecher nu poate fi adecvată în lipsa asimilării sale cu datele biografice ale autorului, motiv pentru care am căutat să stabilim asocierea dintre imaginarul jurnalului literar, relativitatea reprezentărilor datorată crizelor eului din epoca modernistă și propria situație tragică. Am stabilit că factori decisivi în crearea constructului literar blecherian așa numită „*meserie de bolnav*”, factor determinant în alegerea formulei romanesti – la interferența autenticității și a ficțiunii, alteritatea impusă pe de o parte tocmai de această condiție de bolnav asumată involuntar,

¹ Rodica Grigore, *Retorica mastilor în proza interbelică*, Cluj-Napoca, Casa Cartii de Stiinta, 2005, p.235.

care presupune de-constructia de sine si re-constructia prin text, iar pe de alta parte de apartenenta la etnia iudaica, esenta constitutiva spiritului inovator de care da dovada scriitorul. Asociate tuturor acestora, ca un liant al realitatilor ori dimensiunilor sub care se configureaza realul, ramâne corpul, simbol central al textului, al actului scrierii si al elementelor care configureaza textul în vederea unei structurari particulare (corpul-caverna al viziunii luminate, corpul-ghips, corpul transparent al obiectelor înconjuratoare, corpul manechinelor de ceara).

În paralel, am stabilit în legatura cu textele lui Blecher deopotriiva asa-zisul schelet teoretic, formula romanescă abordată si aspectul exterior obținut prin îmbinarea diverselor elemente preluate de la alti scriitori sau anticipând tendinte ulterioare – ceea ce constituie corporalitatea textului blecherian, si în aceeasi masura rezultatul acestor îmbinari de tehnici literare – discursul fictiune, imaginarul care irumpe din lumea povestita. O orientare în descifrarea sensurilor este oferita în capitolul doi, *Centrari si extensii ale câmpului epic*, interesul centrându-se asupra formei pe care o primește textul prin asumarea controversatei conditii de autenticitate literara si prin legaturile stabilite cu tendintele vremii; astfel, se stabilește punerea în relatie, în opera lui Blecher, a acestei tematici, cu elemente preluate din estetica diferitelor curente si tendinte literare, în scopul construirii propriei mundus imaginalis. Regasim aici nu o anulare a fictionalului în favoarea veridicitatii, ci o extindere a conceptului într-o zona intermediara, care îmbina aspectul biografic cu trasarea unei harti simbolice ce nu poate fi ignorata, pentru ca întregul univers pe care îl creeaza Blecher se afla la linia de demarcatie dintre lumi, în punctul în care acestea se întâlnesc si se despart concomitent. Între real si fictional se interpune „*zgura de visuri*”, ce implica interpretari si deformari de la modelul de referinta care este propria realitate. Tinând cont de aceste aspecte, am stabilit faptul ca autenticitatea lui Blecher consta în coexistenta autoreferentialitatii si a conventiei estetice, un autenticism devenit el însusi conventie artistica. Trebuie precizat faptul ca tehnica aceasta a biofictiunii, înțeleasa ca inventie a propriei fictiuni despre sine, identificata aici într-o forma in nuce, va fi intens exploatata mult mai târziu, în postmodernism si extinsa prin implicari active ale lectorului în actul artistic. În aceasta etapa însa, asociata cu proza deceniului `30 si pe care o putem numi incipienta, se pune accentul pe relatia care se poate stabili între prezenta din text a unei identitati creatoare, fictionalizare si contestarea frontierelor dintre real si imaginar.

Tinând seama de cele mentionate mai sus, în subcapitolul *Max Blecher, în cautarea unei formule romanesti* am surprins modul în care se configureaza si se dezvoltă firul epic în opera lui Blecher, nu pe baza unei logici constructive, ci a asociatiilor dintre oniric si real, relevând o configuratie descentrata si multipolara, motiv pentru care au existat în rândurile

criticii literare atât de multe relationari cu alte opere. Astfel, realizând o trecere în revista a mai multor opinii critice avizate, am considerat ca textele lui Blecher detin atributele anarhetipului, concept literar teoretizat de criticul literar Corin Braga. Astfel, am stabilit ca, desi boala ramâne un topos comun ce ar putea fi considerat coloana vertebrala a operei lui Blecher, prin faptul ca proza sa are în vedere mai multe modele narrative-sursa si o logica nearhitecturala conferita de pendularile între oniric si real, nu se poate vorbi de existenta propriu-zisa a unui nucleu ordonator, ci mai degraba descentralizator, creator de contradictii si paradoxuri în cadrul aceluiasi nucleu intern imagistic, un sistem diferit asadar, cu o individualitate proprie.

Dincolo de aceasta însa, am cercetat în subcapitolele urmatoare multiplele modele narrative-sursa, influentele proustiene, suprarealiste, existentialiste sau chiar postmoderniste, regasite la un scriitor care nu avea cum sa anticipeze viziuni si tehnici romanesti abordate câteva decenii mai târziu, concluzionând asupra faptului ca ambiguitatea scrierilor lui Blecher, generata si de multitudinea modelelor-sursa îi creeaza propria identitate în spatiul literar românesc, amplificata de încercarea de reprezentare a complexitatii imaginarului, de a depasi constrângerile limbajului obisnuit, ale semanticii, si de a gasi rostul operei sale, de a spune altfel cuvinte care au mai fost spuse, dar ce trimit la alte forme ale realitatii. Subcapitolul *Limbajul ca instanta mediatoare* surprinde toate aceste aspecte, stabilind specificul scriiturii blecheriene, maniera de a trai cu însusi actul scrierii, în masura în care la Blecher, a trai este a scrie si implicit a patrunde în interiorul propriului corp pentru a re-imagina lumea si a se re-imagina pe sine.

În tentativa de a stabili modul în care scriitorul se re-imagineaza pe sine, cea de-a doua parte a demersului, concretizata în cel de-al treilea (*Un cronotop în miscare sau „lichid”*) si al patrulea capitol (*Personaje – reprezentari ale constiintei auctoriale*) stabileste trecerea de la imaginea exterioara la imaginar si urmareste construirea unui model pe temeiul cercetarii, prin utilizarea unor concepte bine stabilite, analizând modul în care este privita lumea înconjuratoare, cu acel ochi neobisnuit, capabil sa transforme cuvintele în adevarate tablouri de arta si în acelasi timp sa redea suferinta atroce. Si cum orice text în proza poate fi descifrat si reinterpretat în functie de patru elemente fundamentale, acestea reprezinta un alt obiect al studiului, vizând asadar toposul, temporalitatea, personajul si nu în ultimul rând limbajul, zona de mediere directa între autor si lector. Toposul, timpul subiectiv, eul care se confrunta cu o situatie dramatica si care sub imperiul acesteia traieste experiente insolite ce reunesc erosul si thanatosul, asociaza fiinta obiectului sau chiar o substitutie acestuia, toate aflate la confluenta realului cu visul, sunt modalitati de constructie a

imaginarului blecherian, supus unui cod ce depaseste limbajul simplu, oferit de reprezentarile fotografice.

Pe un alt palier al demersului, cel al unei lecturi simbolice, a fost analizata repartizarea simbolurilor în functie de centrele de interes ale unei gândiri perceptive, pornind de la reconstituirea unei psihologii a casei si în general a spatiului locuit, în sensul acesta fiind consultate studiile lui Gaston Bachelard, în special *Poetica spatiului* si ampla cercetare a lui Gilbert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarului*. Repartizarea simbolurilor din opera lui Max Blecher are, asadar, în vedere asimilarea subiectiva a acestora, astfel încât înlantuirea lor este relationabila cu autobiografia simbolica ce se evidentiaza pe parcursul tuturor celor trei romane; topoanaliza stabileste ca valente fundamentale ale spatio-temporalitatii un proces de internalizare figurativa, de interiorizare, în urma caruia imaginile se configureaza ca efect al deconstrucției eului (subcapitolul *Spatio-temporalitatea ca efect al deconstrucției eului*). Pe aceasta linie de idei, stabilind legatura indestructibila dintre planul constiintei si cel al imaginilor exterioare si tinând cont de sentimentul prizonieratului care agreseaza eul si se configureaza asemenea unui exil interior, am considerat ca universul epic blecherian își stabileste granitele imagine în raport cu de-fiintarea sinelui, în masura în care sufletul ajunge sa fie deposedat de toate attributele sale.

În *Disocieri ale toposului*, am urmarit maniera în care universul imaginar constituit de proza lui Blecher reuneste, prin diferitele variante sub care se materializeaza toposul, lumea obiectiva si lumea imaginara, respectiv constiinta auctoriala, prin care se tine cont în redactarea amintirilor de anumite norme si tehnici bine stabilite, si constiinta subiectiva a eului, cel care stabileste simbolurile alese în functie de anumite motivatii de ordin subiectiv. Consideram ca exista o legatura indestructibila între biografia simbolica a lui Max Blecher si forma imaginala propusa prin textele sale, astfel încât universul epic nu poate fi disociat de universul interior si se configureaza asemenea unor cercuri concentrice; constructul imaginativ este rezultatul unor evenimente interioare, al unor fenomenalitati proprii, fundamentul sau fiind bazat pe gândirea alternativa despre care vorbeste Jean-Jacques Wunenburger în *Ratiunea contradictorie* si care face posibila înțelegerea lumii în functie de varietatea constructiilor noastre rationale, de apelul la anumite retele de scheme, si nu în ultimul rând, de propria lectura poetica a lumii, prin care se traseaza granite personale ale universului fictional. Astfel, imaginarul pe care îl propune Blecher ca alternativa a lumii obiectuale, desi se instituie ca un conglomerat descarcat de imagini ce vizeaza în primul rând o dizolvare a imaginii, presupune un punct de plecare, prin care se stabileste acea coerenta intima a textului, relationabila pulsionilor eului. Pe aceste

considerente, am nuanțat variantele sub care se configurează toposul în romanele lui Blecher, în măsura în care acestea reunesc odaia celui care își pierde și își regăsește succesiv identitatea și toate spațiile blestemate din copilărie, saloanele din sanatoriul de la Berck, cabina, pivnița și grotă, scoica, acvariul, craniul și orbitele goale, corsetele de ghips. Sunt spații locuite în diferite momente ale vieții naratorului, stabilind în acest fel implicarea temporalității în crearea realului. Rolul lor este acela de a marca trecerile sau locuirile succesive ale ființei care se autoanalizează și se cunoaște pe sine odată cu percepția pozitivă sau negativă a toposului. Prin demersul analitic întreprins am stabilit că, în cazul lui Blecher, toate aceste variante de caverne, prăpastii și scobituri se configurează din aspirația eului de a umple un gol interior, dintr-o tânjire după starea de echilibru a increatului, a golului etern. Motivul-arhetip, însă, care reunește la nivel simbolic toate aceste variante ce constituie spațiul alveolar și care fixează axa construirii identității eului, îl reprezintă corpul, un receptacol care face posibilă și palpabilă întâlnirea dintre lumea interioară și cea exterioară. Pe această linie de idei, concluzia este că, la Blecher, corpul este investit cu statutul de alter ego, iar ghipsul care îl încorsetează conceptualizează o nouă realitate, cea a ființei personajului, ce poate apărea sub o altă formă, care menține în alteritatea sa identitatea, în măsura în care privirea analitică sau chiar autoanaliza sa poate recunoaște semnificatul în spatele semnificantului. La Blecher, corporalitatea definește ființa, astfel încât orice analiză a reprezentării eului din opera sa devine relationabilă conceptului de imagine a corpului, cu diferitele sale accepțiuni. Pornind de la această imagine-centru, a personajului înprizonerat de propriul corp, am disociat, în cel de-al patrulea capitol, *Personaje – reprezentări ale conștiinței auctoriale*, modalitățile de reprezentare a eului, fie că este vorba despre personajul-narator, individul fragmentat, disipat, în planul imaginarului, într-o serie de obiecte sau ființe inferioare, ori de cel narat, reprezentat de diferitele fațete ale aceluiași eu ce se concretizează printr-o singură conștiință, cea a bolnavului.

Deși lucrarea pare să se împartă în funcție de două atitudini critice, de două modalități diferite de analiză, prin care se surprind aspecte diferite – particularități structurale și influente, deopotrivă cu nivelurile configurative ale imaginarului, în final nu se demonstrează altceva decât că, în cazul operei lui Blecher, imaginea din afară nu poate fi disociată de imaginea dinlăuntru. Structura anarhetipică, deschisă, care presupune o configurație ambiguă, schizoidă, proza lui Blecher este în primul rând o operă de artă, și implicit un organism care funcționează prin îmbinarea liniilor de forță impuse de simbolurile utilizate. Astfel, ea devine pasibilă de multiple interpretări, pretinzând multiple lecturi și metode interpretative, validate de complexitatea universului imaginar. De altfel,

asa cum afirma si Mihaela Ursa, nu metoda în sine este esentiala, ci rezultatul acesteia, pentru ca „A aplica astazi o anumita metoda critica în interpretarea unui text sau oricarui alt lucru nu mai reprezinta garantia credintei într-o forma certa de adevar, si nici capacitatea propriei intuitii de a avansa spre acel adevar, ci o modalitate de a decupa lumea – ca multime infinita de obiecte ale cunoasterii – în zone precise de favorite, respectiv de obiecte proprii si/sau improprii metodei alese”². Consideram însa ca nucleul generativ al imaginii nu trebuie raportat doar la structura, opera literara fiind un construct de substanta, ale carui modulatii interioare se regasesc la un nivel mult mai profund, ce vizeaza o substructura, o faza a pre-creatiei care presupune si identificarea materialului ideologic si emotional. Asimilam ca punct de reper în acest sens asertiunile criticului literar Mircea Braga, ce sustine ca „opera de arta nu poate fi reduca la structura, procesul de creatie – la închegarea unui sistem de relatii, iar actul critic – la încercarea de a explica un sistem structural. În urma efortului de a cuprinde creatia, întotdeauna se pierde ceva pe drum. Dar chiar ceea ce ramâne e mai mult decât sistemul”³.

Cercetarea operei lui Blecher depaseste, asadar, procesul stabilirii unui specific structural jurnalier, asociat cu evidentele influente avangardiste ori existentialiste. Oricum, indiferent de statutul care încadreaza textul lui Blecher, ceea ce circumscrie viziunea despre literatura a scriitorului este exprimarea prin cuvinte-imagini, romanele sale devenind texte dedicate exclusiv imaginii, într-o perioada în care întreaga civilizatie se adreseaza ochiului, cinematografului, iluzoriului. Lucrarea realizata nu se vrea una exhaustiva si, tinând cont de faptul ca interpretarea nu este un proces mecanic, ci un act personal si personalizat de alegerea propriilor metode de investigatie, insista în primul rând asupra modului în care textele lui Blecher devin pasibile de interpretare critica din perspectiva deschiderilor semantice proprii conceptului de imaginar. Modalitatile de analiza si semnificatiile identificate nu pretind a fi definitive, ci doar orientative, variate nuante ale unui demers exegetic cu intentie valorizatoare, imaginile dobândind sens în masura în care se stabileste varietatea posibilitatilor creatoare ale acestora; imaginarul creat de Blecher este validat prin directiile pe care le urmeaza imaginile, prin metamorfozele si prin conceptualizarea lor ulterioara pentru ca, asa cum postula Jean-Jacques Wunenburger – „Realul se lasa, desigur, îmblânzit, supus regulilor reprezentarii, dar oricare ar fi gradul de acuitate si patrundere a înțelegerii acestuia, gândirea se blocheaza permanent în fata unui excedent, a unui rest care o descumpaneste. Orice întrepindere speculativa încearca

² Mihaela Ursa, *Scriitopia sau Fictionalizarea subiectului auctorial în discursul teoretic*. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005, pp.21-22.

³ Mircea Braga, *Teorie si metoda: eseu despre izvoarele aventurii metodologice moderne*, Sibiu, Editura Imago, 2002, p.42.

precum Sisif sa înfrânga înaltimile lumii, dar își pierde repede punctul de sprijin trezindu-se antrenata într-o cadere vertiginoasă. De fiecare dată când ratiunea crede a fi surprins, în plasa numelor și conceptelor sale, pepite de aur rasfirate în fluxul neîncetat al lucrurilor, ea nu reține decât boabe de nisip ce i se strecoară printre degete”⁴.

Astfel, afirmăm că Blecher își pastrează actualitatea până în zilele noastre, datorită caracterului idiosincretic al romanelor sale, scriitorul devenind un model de schizoidie structurală. Demersul analitic întreprins are drept finalitate ideea că, prin accesul eului la fragmente de realitate în raport cu propria fragmentare, se stabilesc concepte largite despre ratiune, chiar o demultiplicare a acestora, căci, *„Recurgând la schemele medierii, la triade, la ambivalentă, la polaritate, la contradicție sau la paradox, articulând fenomenele în jurul unor antagonisme dinamice, a unor echilibre și dezechilibre, încercând să formeze reprezentări plurale și multidimensionale, gândirea discernă în mod incontestabil, mai de aproape, morfologia diferentiată a realului”⁵*. Textul lui Blecher este propriul său microcosmos, în afara peisajului literar interbelic, atipic chiar și pentru zilele noastre; el constituie un spațiu aparte al Imaginarului, cu legi și măsuri aparte, cu principii de organizare ce evidențiază complexitatea contradictoriului și o înlănțuire paradoxală a simbolurilor, astfel încât demersul analitic întâmpină dificultăți în tentativa de a decela simbolurile, de a desface structurile. De la un text la altul, Blecher operează cu aceleași simboluri, care însă se înlănțuie concomitent în conformitate cu multiple principii, astfel încât procesele imaginației schitează configurația unei paradigme a dualității contradictorii, pe care Wunenburger o explică în raport cu imaginea complexă a arcului și a corzii⁶, simboluri ale tensiunii dinamizante în funcție de care se conturează gesturile pulsionale. Lucrarea deschide direcții posibile unor cercetări ulterioare asupra modului în care traseul imaginarului pe care îl construiește Max Blecher asociază reprezentarea obiectului cu reprezentarea subiectivă a eului, asimilând-o și modelând-o în funcție de aceasta în conformitate cu o direcție contradictorie cu ea însăși; lumile imaginare pe care le propune scriitorul se rezeală ca realitate posibilă ce presupune o traiectorie în continuă devenire și transformare, căci *„nu trecutul, ci viitorul imaginii interesează de acum înainte”⁷*.

⁴Jean-Jacques Wunenburger, *Ratiunea contradictorie. Filosofia și științele moderne : gândirea complexității*. Traducere de Dorin Ciontescu-Samfireag și Laurentiu Ciontescu-Samfireag. Editie îngrijită și posfatată de Ionel Buse, București, Editura Paideia, 2005, p.7.

⁵Jean-Jacques Wunenburger, *Ratiunea contradictorie*, p.183.

⁶*Ibidem*, p.184: *„Asadar, schițând acum configurația unei paradigme, cea a <dualității contradictorii>, care, de asemenea, poate fi asociată imaginii emblematice a arcului și a corzii, nu este vorba despre descoperirea unui fel de cheie universale, de metode exclusive și monopolizante, ce ar avea pretenția să se substituie oricărei alte forme de raționalitate”*.

⁷Jean Burgos, *Pentru o poezie a imaginarului*, p.103.

Bibliografie

Opera lui Max Blecher:

- Blecher, Max, *Întâmplari în irealitatea imediata. Inimi cicatrizate*. Antologie și prefata de Dinu Pillat, Editura Minerva, București, 1970.
- Blecher, Max, *Vizuina luminata. Corp transparent. Proze. Publicistica. Arhiva*. Editie întocmită și cuvânt înainte de Sasa Pana, Editura Cartea Românească, București, 1971
- Blecher, Max, *Întâmplari în irealitatea imediata. Inimi cicatrizate. Vizuina luminata. Corp transparent. Corespondenta*. Editie îngrijită, tabel cronologic și referințe critice de Constantin M. Popa și Nicolae Tone. Prefata de Radu G. Teposu, Editura Aius & Vinea, Craiova & București, 1999.
- *Max Blecher mai puțin cunoscut*. Editie întocmită de Madalina Lascu. Prefata de Ion Pop, Editura Hasefer, București, 2000.

Romane, jurnale:

- Camus, Albert, *Mitul lui Sisif*. Traducere din limba franceză de Irina Mavrodin. Colectia Opere XX, Editura Rao, București, 1994.
- Camus, Albert, *Vara*. Traducere din limba franceză de Irina Mavrodin. Colectia Opere XX, Editura Rao, București, 1994.
- Craciun, Gheorghe, *Trupul stie mai mult. Fals jurnal la Puppă rusă (1993-2000)*, Editura Paralela 45, Iasi, 2006.
- Craciun, Gheorghe, *Frumoasa fara corp*, Editura Cartea Românească, București, 1993.
- Papadat-Bengescu, Hortensia, *Opere III, (Fecioare despletite, Concert din muzica de Bach, Drum ascuns)*, Editura Minerva, București, 1980.
- Papini, Giovanni, *Gog*. Traducere de Ileana Zara. Editura Univers, București, 1990.
- Proust, Marcel, *În cautarea timpului pierdut. Prizoniera*. Traducere, note și prefata de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1986.
- Sartre, Jean-Paul, *Greata*. Traducere de Marius Dobrescu. Editura Univers, București, 1981.
- Tournier, Michel, *Picatura de aur*. Traducere de Bogdana Savu, Editura Univers, București, 1989.

Bibliografie critica selectiva:

- Adamek, Diana, *Trupul neîndoielnic*, Editura Didactica si Pedagogica, Bucuresti, 1995.
- Adamek, Diana, *Ochiul de linx. Barocul si revenirile sale*, Editura Didactica si Pedagogica, Bucuresti, 1997.
- *Alkemie. Revue semestrielle de littérature et philosophie. Numéro 1. Janvier 2008. Métaphore et concept*. Editura Casa Cartii de Stiinta, Cluj-Napoca.
- Bachelard, Gaston, *Apa si visele. Eseu asupra imaginatiei materiei*. Traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, Bucuresti, 1995.
- Bachelard, Gaston, *Aerul si visele. Eseu despre imaginatia miscarii*. Traducere de Irina Mavrodin. În loc de prefata *Dubla legitimitate* de Jean Starobinski. Traducere prefata de Angela Martin, Editura Univers, Bucuresti, 1997.
- Bachelard, Gaston, *Pamântul si reveriile odihnei. Eseu despre imaginatia intimitatii*. Traducere, note si prefata de Irina Mavrodin, Editura Univers, Bucuresti, 1999.
- Bachelard, Gaston, *Pamântul si reveriile vointei. Eseu asupra imaginatiei fortelor*. Traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, Bucuresti, 1999.
- Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*. Traducere de Lucia Ruxandra Munteanu. Prefata de Romul Munteanu, Editura Univers, Bucuresti, 2002.
- Bahtin, Mihail, *Eseuri de literatura si estetica*. Traducere de Nicolae Iliescu, Prefata de Marian Vasile, Editura Univers, Editura Univers, Bucuresti, 1982.
- Barthes, Roland, *Placerea textului*. Traducere de Marian Papahagi. Prefata de Ion Pop, Editura Echinoc, Cluj, 1994.
- Balota, Nicolae, *Arte poetice ale secolului XX*, Editura Minerva, Bucuresti, 1976.
- Balota, Nicolae, *Lupta cu absurdul*, Editura Univers, Bucuresti, 1971.
- Balota, Nicolae, *Romanul Românesc în secolul XX*, Editura Viitorul Românesc, Bucuresti, 1997.
- Battaglia, Salvatore, *Mitografia personajului*. Traducere de Alexandru George, Editura Univers, Bucuresti, 1976.
- Baudrillard, Jean, *Sistemul obiectelor*. Traducere si posfata de Horia Lazar, Editura Echinoc, Cluj-Napoca, 1996.
- Baudrillard, Jean, *Celalalt prin sine însusi*. Traducere de Ciprian Mihali, Editura Casa Cartii de Stiinta, Cluj-Napoca, 1997.

- Baicus, Iulian, *Dublul Narcis*, Editura Universitatii din Bucuresti, Bucuresti, 2003. Text disponibil la <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/Baicus/capitolul6a.htm>, text accesat la data de 20.07.2010.
- Baicus, Iulian, *Micromonografie critica. Max Blecher – un arlechin pe marginea neantului. Eseu de critica si istorie literara*, Editura Universitatii din Bucuresti, Bucuresti, 2004.
- Badarau, George, *Postmodernismul românesc*, Institutul European, Iasi, 2007.
- Bergson, Henri, *Eseu asupra datelor imediate ale constiintei*. Traducere de Diana Morarasu, Institutul European, Iasi, 1992.
- Bergson, Henri, *Materie si memorie*. Traducere de Cora Chiriac, Editura Polirom, Iasi, 1996.
- Biraescu, Traian Liviu, *Proust, azi*, Editura Facla, Timisoara, 1979.
- Blanchot, Maurice, *Spatiul literar*. Traducere si prefata de Irina Mavrodin, Editura Univers, Bucuresti, 1980.
- Bloom, Harold, *Canonul Occidental. Cartile si scoala epocilor*. Traducere de Diana Stanciu. Postfata de Mihaela. Anghelescu Irimia, Editura Univers, Bucuresti, 1998.
- Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*. Traducere de Tatiana Mochi, Editura Humanitas, Bucuresti, 2002.
- Boia, Lucian, *Tinerete fara batrânete. Imaginarul longevitatii din Antichitate pâna astazi*. Traducere din franceza de Valentina Nicolae, Bucuresti, Editura Humanitas, 2006.
- Bondor, George, *Neajunsurile istoriei si experietele exilului. O abordare fenomenologica în Ideea Europeana în filosofia româneasca I* (ed. Stefan Afloarei), numar special din „Hermeneia. Review of Hermeneutics”, Editura Fundatiei Academince Axis, Iasi, 2005.
- Braga, Corin, *De la arhetip la anarhetip*, Editura Polirom, Bucuresti, 2006.
- Braga, Corin, *Dialectica inflatie/posesie în Muntele vrajtit*, în „Caietele Echinox. Numar liber”, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998.
- Braga, Corin, *Oniria. Jurnal de vise (1985-1995)*, Editura Paralela 45, Pitesti, 1999.
- Braga, Mircea, *Teorie si metoda: eseu despre izvoarele aventurii metodologice moderne*, Editura Imago, Sibiu, 2002.
- Bravescu, Ada, *M. Blecher în epoca sa*, în „România literara” nr. 36, 12.09 2008-19.09.2008.

- Bravescu, Ada, *Întâmplari în irealitatea imediată sau modelul narativ al identității*, „Tribuna”, nr. 164, 1 octombrie 2008.
- Breton, André, *Manifestes du surréalisme*, Gallimard, Paris, 1972.
- Buciu, Victor Marian, *Zece prozatori exemplari*, Editura Ideea Europeană, București, 2006.
- Burgos, Jean, *Pentru o poetică a imaginarului*. Traducere de Gabriela Duda și Micaela Gulea. Prefata de Gabriela Duda, București, Editura Univers, 1988.
- Burgos, Jean, *Imaginar și creație*. Volum tradus în cadrul Cercului traducătorilor din Universitatea „Stefan cel Mare”, Suceava. Prefata de Muguras Constantinescu, Editura Univers, București, 2003.
- Butor, Michel, *Essais sur le roman*, Idées, Gallimard, 1972.
- Caillois, Roger, *Eseuri despre imaginație*. Traducere de Viorel Grecu. Editura Univers, București, 1975.
- Caillois, Roger, *Abordări ale imaginarului*. Traducere din limba franceză de Nicolae Balta, Editura Nemira, București, 2001.
- Calinescu, Matei, *A citi. A reciti: către o poetică a (re)lecturii*, Editura Polirom, Iași, 2003.
- Calinescu, Matei, *Cele 5 fete ale modernității*, Editura Polirom, Iași, 2005.
- Cartarescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, București, 1999.
- Chioaru, Dumitru, *Poetică temporalității. Eseu asupra poeziei românești*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000.
- Cioran, Emil, *Silogismele amaraciunii*, Editura Humanitas, București, 1992.
- Cioran, Emil, *Tratat de descompunere*, Editura Humanitas, București, 1992.
- *Convorbiri cu Cioran*, București, Editura Humanitas, 1993.
- Cioran, Emil, *12 scrisori de pe culmile disperării*, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 1995.
- Cioran, Emil, *Pe culmile disperării*, Editura Humanitas, București, 2002.
- Colciar, Rozalia, *Timpul discursului la Max Blecher*, Casa Cartii de Stiinta, Cluj-Napoca, 2007.
- Colonna, Vincent, *L'autofiction (Essai sur la fictionalisation de soi en Littérature)*, Doctorat de l'E. H.E.S.S., 1989, Directeur: Monsieur Gerard Genette, École de Hautes Études de Sciences Sociales. Text disponibil la: <http://tel.archives-ouvertes.fr/docs/00/04/70/04/PDF/tel-00006609.pdf>, accesat la data de 16.07.2009.

- Constantinescu, Pompiliu, *Scrieri*. Editie îngrijita de Constanta Constanmtinescu, Prefata de Victor Felea, Editura Minerva, Bucuresti, 1971.
- Cordos, Sanda, *Literatura între revolutie si reactiune. Problema crizei în literatura româna si rusa a secolului XX*, Editura Apostrof, Cluj-Napoca, 1999.
- Corobca, Liliana, *Personajul în romanul românesc interbelic*, Editura Universitatii, Bucuresti, 2003. Text disponibil la :<http://ebooks.unibuc.ro/filologie/lil/cuprins.htm>, accesat la data de 20.09.2009.
- Cotorcea, Livia, *Avangarda rusa*, Editura Universitatii A.I.Cuza, Iasi, 2005.
- Craciun, Gheorghe, *Competitia continua. Generatia '80 în texte teoretice*, Editura Paralela 45, Pitesti, 1999.
- Cristea, Dan, *Versiune si subversiune: paradoxul autobiografiei*, Editura Cartea Româneasca, Bucuresti, 1999.
- Crohmalniceanu, Ov. S., *Literatura româna între cele doua razboaie mondiale*, vol. I, Editura Minerva, Bucuresti, 1972.
- *Literatura româneasca de avangarda*. Antologie, prefata, tabel cronologic, note, comentarii si bibliografie de Gabriela Duda, Editura Humanitas Educational, Bucuresti, 2004.
- Dan, Sergiu Pavel, *Fetele fantasticului. Delimitari, clasificari si analize*, Editura Paralela 45, Pitesti, 2005.
- Dan, Sergiu Pavel, *Proza fantastica româneasca*, Editura Minerva, Bucuresti, 1975.
- De Micheli, Mario, *Avangarda artistica a secolului XX*. Traducere de Ilie Constantin, Editura Meridiane, Bucuresti, 1968.
- Deciu, Andreea, *Bolnavii lui M. Blecher sau despre alungarea din sine*, în „România literara”, an XXXII, nr. 23, 14 iunie 2000.
- Derrida, Jacques, *Scritura si diferenta*. Traducere de Bogdan Ghiu si Dumitru Tepeneag. Prefata de Radu Toma, Editura Univers, Bucuresti, 1998.
- Doležel, Lubomir, *Poetica occidentala. Traditie si progres*. Traducere de Ariadna Stefanescu, Bucuresti, Editura Univers, 1998.
- Doubrovski, Serge, *De ce noua critica?*. Studiu introductiv de Romul Munteanu. Traducere de Dolores Toma, Editura Univers, Bucuresti, 1977.
- Dragolea, Mihai, *Arhiva de goluri si plinuri. Literatura fragmentara*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998.
- Dufrenne, Mikel, *Fenomenologia perceptiei estetice*, vol.I-II. Cuvânt înainte si traducere de Dumitru Matei, Editura Meridiane, Bucuresti, 1976.

- Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în Arhetipologia Generala*. Traducere de Marcel Aderca. Prefata de Cornel Mihai Ionescu, Editura Univers Enciclopedic, Bucuresti, 1998.
- Durand, Gilbert, *Aventurile imaginii*. Traducere M. Constantinescu, A. Bobocea, Editura Nemira, Bucuresti, 1999.
- Durand, Gilbert, *Introducere în metodologie. Mituri și societati*. În românește de Corin Braga, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2004.
- Eco, Umberto, *Sase plimbari prin padurea narativa*. Traducere de Stefania Mincu, Editura Pontica, Constanta, 1997.
- Eliade, Mircea, *Fragmentarium*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1992.
- Eliade, Mircea, *Imagini și simboluri: eseu despre simbolismul magico-religios*. Traducere de Alexandra Beldescu, Editura Humanitas, Bucuresti, 1994.
- *Figures du Double dans la littérature américaine*, Centre Cultures et Littératures de l'Amérique du Nord Editions de la Maison des Sciences de l'Homme d'Aquitaine. Annales du CRAA, Talence, 1996.
- Florescu, Nicolae, *Profitabila conditie. Romanul aventurilor secrete*, Editura Cartea Românească, Bucuresti, 1983.
- Foucault, Michel, *Cuvintele și lucrurile*. Traducere de Bogdan Ghiu și Mircea Vasilescu, Editura Univers, Bucuresti, 1996.
- Foucault, Michel, *Ordinea discursului. Un discurs despre discurs*. Traducere de Ciprian Tudor, Editura Eurosong & Book, Bucuresti, 1998.
- Francastel, Pierre, *Pictura și Societate: nasterea și distrugerea unui spatiu plastic de la Renastere la Cubism*. Traducere de Virgil Florea, Editura Meridiane, Bucuresti, 1976.
- Gerard Genette, *Introducere în arhitect. Fictiune și dictiune*. Traducere și prefata de Ion Pop, Editura Univers, Bucuresti, 1998.
- Genette, Gerard, *Figures*, Editions du Seuil, Paris, 1972.
- Ghise Dumitru, *Existentialismul francez și problemele eticii*, Editura Stiintifica, Bucuresti, 1967.
- Glodeanu, Gheorghe, *Max Blecher și noua estetica a romanului românesc interbelic*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2005.
- Glodeanu, Gheorghe, *Poetica romanului interbelic. O tipologie posibila*. Editia a II-a, revazuta, Editura Ideea Europeana, Bucuresti, 2007.

- Grigore, Rodica, *Retorica mastilor în proza interbelica*, Casa Cartii de Stiinta, Cluj-Napoca, 2005.
- Gusdorf, Georges, *Les écritures du moi*, Éditions Odile Jacob, Paris, 1991.
- Haulica, Cristina, *Textul ca intertextualitate. Pornind de la Borges*, Editura Eminescu, Bucuresti, 1981.
- Heidegger, Martin, *Fiinta si timp*. Traducere de Dorin Tilinca, Editura Jurnalul Literar, Bucuresti, 1994.
- Heinrich, Alfred, *Peregrinarile cautatorului de ideal. Inadaptare si alienare în literatura*. Traducere de Olga Zaiciuk, Editura Facla, Timisoara, 1984.
- Holban, Ioan, *Literatura subiectiva*, Editura Minerva, Bucuresti, 1989.
- Hocke, Gustave René, *Lumea ca labirint. Maniera si manie în arta europeana. De la 1520 pâna la 1650 si în prezent*, Traducere de Victor H. Adrian. Prefata de Nicolae Balota. Postfata de Andrei Plesu. Bucuresti, Editura Meridiane, 1973.
- Hocke, Gustave René, *Manierismul în literatura. Alchimie a limbii si arta combinatorie esoterica. Contributii la literatura comparata europeana*. În românește de Herta Spuhn. Prefata de Nicolae Balota, Editura Univers, Bucuresti, 1998.
- Horodincea, Georgeta, *Structuri libere*, Editura Mihai Eminescu, Bucuresti, 1970.
- *Incursiuni în imaginar. Comentarii și interpretari*. Coordonare: Mircea Braga și Gabriela Chiciudean, Editura Imago, Sibiu, 2008.
- Indries, Alexandra, *Polifonia Persoanei*, Editura Facla, Timisoara, 1986.
- Ionesco, Eugène, *Notes et contre-notes*, Folio/Gallimard, Paris, 1966.
- Ionescu, Eugen, *Razboi cu toata lumea*, vol.I, Editura Humanitas, Bucuresti, 1994.
- Iosifescu, Silvian, *Reverberatii*, Editura Eminescu, Bucuresti, 1981.
- Iser, Wolfgang, *The implied reader: patterns of communication in prose fiction from Bunyam to Beckett*, The Johns Hopkins University Press, London, 1987.
- Iser, Wolfgang, *Actul lecturii. O teorie a efectului estetic*. Traducere și prefata de Romanita Constantinescu, Editura Paralela 45, Pitesti, 2006.
- Jankélévitch, Vladimir, *Tratat despre moarte*. Traducere de Ilie Gyurcsik și Margareta Gyurcsik, Editura Amarcord, Timisoara, 2000.
- Jauss, Hans-Robert, *Experienta estetica și hermeneutica literara*. Traducere de Andrei Corbea, Editura Univers, Bucuresti, 1983.
- Laroux, Guy, *Realismul. Elemente de critica, de istorie și de poetica*. Traducere de Valentina Falan, Editura Cartea Românească, Bucuresti, 1998.

- Lazarescu, Gheorghe, *Romanul de analiza psihologica în literatura româna interbelica*, Editura Minerva, Bucuresti, 1983.
- Le Breton, David, *Antropologia corpului si modernitatea*. Traducere de Doina Lica, Editura Amarcord, Timisoara, 2002.
- Lévinas, Emmanuel, *Moartea si timpul*. Traducere, cuvânt înainte si note de Anca Manutiu, Editura Apostrof, Cluj-Napoca, 1996.
- Lévinas, Emmanuel, *Totalitate infinit. Eseu despre exterioritate*. Traducere, glosar si bibliografie de Marius Lazaruca, posfata de Virgil Ciomos, Editura Polirom, Iasi, 1999.
- Lejeune, Phillippe, *Pactul autobiografic*. Traducere de Irina Margareta Nistor, Editura Univers, Bucuresti, 2000.
- Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Minerva, Bucuresti, 1981.
- Liiceanu, Gabriel, *Tragicul. O fenomenologie a limitei si a depasirii*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1993.
- Lintvelt, Jaap, *Punctul de vedere. Încercare de tipologie narativa*. Traducere de Angela Martin. Studiu introductiv de Mircea Martin, Editura Univers, Bucuresti, 1994.
- Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, Editura 100+1 Gramar, Bucuresti, 2000.
- Marino, Adrian, *Dictionar de idei literare*, Editura Eminescu, Bucuresti, 1993.
- Mauron, Charles, *De la metaforele obsedante la mitul personal*. Traducere din limba franceza de Ioana Bot. Aparat critic, bibliografie si note pentru editia româneasca de Ioana Both si Raluca Lupu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.
- Matei, Alexandru, *Ultimele zile din viata literaturii. Enorm si insigbifiant în literatura franceza contemporana*, Editura Cartea Româneasca, Bucuresti, 2008.
- Melchior-Bonnet, Sabine, *Istoria oglinzii*. Traducere de Luminita Braileanu. Prefata de Jean Delumeau, Editura Univers, Bucuresti, 2000.
- Merleau-Ponty, Maurice, *Fenomenologia perceptiei*. Traducere de Ilies Câmpeanu si Giorgiana Vataselu. Editura Aion, Oradea, 1999.
- Merleau-Ponty, Maurice, *Ochiul si Spiritul*. Prefata de Claude Lefort. Traducere si posfata de Radu Negrutiu, Casa Cartii de Stiinta, Cluj-Napoca, 1999.
- Morar, Ovidiu, *Avatarurile suprarealismului românesc*, Editura Univers, Bucuresti, 2003.

- Micu, Dumitru, *În cautarea autenticității*, Editura Minerva, București, 1992.
- Mihaies, Mircea, *Cartile crude. Jurnalul intim și sinuciderea*, Editura Amarcord, Timisoara, 1995.
- Mihaies, Mircea, *De veghe în oglinda*, Editura Cartea Românească, București, 1988.
- Musat, Carmen, *Strategiile subversiunii. Descriere și naratiune în proza postmoderna românească*, Editura Paralela 45, București, 2002.
- Nemoianu, Virgil, *O teorie a secundarului*. Traducere de Livia Szász Câmpeanu. Editura Univers, București, 1997.
- Nietzsche, Friederich, *Asa grai-a Zarathustra (O carte pentru toți și pentru nimeni)*. În versiune românească de Victoria Ana Tausan, Editura Edinter, București, 1991.
- Pamfil, Alina, *Spatialitate și temporalitate. Eseuri despre romanul românesc interbelic*, Editura Dacopres, Cluj-Napoca, 1993.
- Pamfil, Alina, *Eseul, o forma a nelinistii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000.
- Papahagi, Marian, *Eros și utopie*, Editura Cartea românească, București, 1980.
- Papu, Edgar, *Motive literare românești*, Editura Eminescu, București, 1983.
- Pavel Dan, Sergiu, *Proza fantastică românească*, Editura Minerva, București, 1975.
- Pavel, Toma, *Lumi fictionale*. Traducere de Maria Mociornita, Editura Minerva, București, 1992.
- Petras, Irina, *Teme și digresiuni. Scriitori clasici și moderni*, Editura Casa Cartii de Stiinta, Cluj- Napoca, 2006.
- Petrescu, Ioana Em., *Configuratii*, Editura Casa Cartii de Stiinta, Cluj- Napoca, 2002.
- Petrescu, Liviu, *Romanul conditiei umane*, Editura Minerva, București, 1979.
- Petrescu, Liviu, *Poetica postmodernismului*, Editura Paralela 45, Pitesti, 1999.
- Perteu, Marta, *Despre bolile filosofilor. Cioran*, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj- Napoca, 2008.
- Plesu, Andrei, *Limba pasarilor*, Editura Humanitas, București, 1994.
- Pop, Doru, *Ochiul și corpul. Modern și postmodern în filosofia culturii vizuale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005.
- Pop, Ion, *Avangarda în literatura română*, Editura Minerva, București, 1990.
- Pop. Mircea M, *Secvente literare germane*, în „Arca”, nr.7-8-9/ 2006, text disponibil la: <http://www.revistaarca.ro/2006/10-11-12>, accesat la data de 02.09. 2010.
- Popa, Constantin M., *Noaptea lui Vincent*, Editura Aius, Craiova, 1998.

- Popa, Grigore, *Existenta si adevar la Søren Kirkegaard*. Prefata de Achim Mihu, Editura Dacia, Cluj, 1998.
- Popescu, Simona, *Salvarea speciei (Despre suprarealism si Gellu Naum)*, Editura Fundatiei Culturale Române, Bucuresti, 2000.
- Popovici, Vasile, *Lumea personajului*, Editura Cartea Româneasca, Bucuresti, 1998.
- Protopopescu, Alexandru, *Volumul si esenta*, Editura Eminescu, Bucuresti, 1972.
- Prus, Elena, *Poetica modalitatii la Proust*, Editura Ruxanda, Chisinau, 1998.
- Poulet, Georges, *Metamorfozele cercului*. Traducere de Irina Badescu si Angela Martin. Studiu introductiv de Mircea Martin, Editura Univers, Bucuresti, 1987.
- Ricoeur, Paul, *Metafora vie*. Traducere si cuvânt înainte de Irina Mavrodin, Editura Univers, Bucuresti, 1984.
- Ricoeur, Paul, *Temps et récit*, Edition du Seuil, Paris, 1984.
- *Romanul românesc în interviuri*. O editie autobiografica. Antologie, sinteze bibliografice si indice de Aurel Sasu si Mariana Vartic, Editura Minerva, Bucuresti, vol.I(A-F), 1985; vol. II(G-P), 1986; vol. III(R-S), 1988; vol.IV(S-Z), 1991.
- Rotar, Marius, *Moartea în Transilvania în secolul al XIX-lea, 11 ipostaze ale mortii*, Vol. II, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2007.
- Rousset, Jean, *Forme et signification*, Paris, Jose Corti, 1962.
- Rousset, Jean, *Literatura barocului în Franta. Circe si paunul*. În românește de Constatin Tasca, Editura Univers, Bucuresti, 1976.
- Sartre, Jean-Paul, *Existentialismul este un umanism*. Traducere si note de Veronica Stir. Editura George Cosbuc, Bistrita, 1994.
- „Secolul 21”. *Alteritate*. Publicatie periodica de sinteza. 1-7/2002, Bucuresti.
- Sebastian, Mihail, *Eseuri. Cronici. Memorial*. Editie îngrijita si prefata de Cornelia Stefanescu. Editura Minerva, Bucuresti, 1972.
- Sebastian, Mihail, *Jurnal 1935-1944*. Text îngrijit de Gabriela Omat. Prefata si note de Leon Volovici. Editura Humanitas, Bucuresti, 1996.
- Simion, Eugen, *Fictiunea jurnalului intim*, vol.I, Editura Univers Enciclopedic, Bucuresti, 2001.
- Sollers, Phillipe, *Pentru o teorie a textului*. Introducere, antologie si traducere de Adriana Babeti si Delia Sepeteanu-Vasiliu, Editura Univers, Bucuresti, 1980.
- Sora, Simona, *Regasirea intimitatii. Corpul în proza româneasca interbelica si postdecembrista*, Editura Cartea Româneasca, Bucuresti, 2008.

- Sontag, Susan, *Boala ca metafora. Sida si metaforele ei*. Traducere de Aurel Sasu. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995.
- Spiridon, Monica, *Melancolia descendentei. O perspectiva fenomenologica asupra memoriei generice în literatura*, Editura Polirom, Iasi, 2000 (editia a II).
- Stere, Ernest, *Din istoria doctrinelor morale*. Editie îngrijita de Bogdan Olaru, Editura Polirom, Iasi, 1998.
- Stoichita, Victor Ieronim, *Scurta istorie a umbrei*. Traducere din limba engleza de Delia Razolescu, Editura Humanitas, Bucuresti, 1997.
- Solutiu, Octavian, *Scriitori si carti*. Editie îngrijita, tabel cronologic si prefata de N. Florescu. Editura Minerva, Bucuresti, 1974.
- Tarde, Gabriel, *Legile sociale*. Traducere de M. Hodos. Editura Cultura Nationala, Bucuresti, 1924.
- Tihan, Teodor, *Apropierea de imaginar*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988.
- Thibaudet, Albert, *Histoire de la littérature française de 1789 à nos jours*, Stock, Paris, 1936.
- Todorov, Tzvetan, *Introducere în literatura fantastica*. Traducere de Virgil Tanase, prefata de Al. Sincu, Editura Univers, Bucuresti, 1973.
- Teposu, Radu G., *Viata si opiniile personajelor*, Editura Cartea Româneasca, Bucuresti, 1983.
- Teposu, Radu G., *Suferintele tânărului Blecher*, Editura Minerva, Bucuresti, 1996.
- Ungureanu, Cornel, *Geografie literara*, Editura Universitatii de Vest, Timisoara, 2002.
- Ungureanu, Cornel, *Geografia literaturii române, azi. vol. I Muntenia*, Editura Paralela 45, Pitesti, 2003.
- Ungureanu, Cornel, *Atelier, model, pictor sau despre discursul pictural*, în „Liternet.ro”, text disponibil la: <http://agenda.liternet.ro>, accesat la data de 12.09.2010.
- Ursa, Mihaela, *Scriitopia sau fictionalizarea subiectului auctorial în discursul teoretic*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005.
- Vlad, Ion, *Aventura formelor: geneza si metamorfoza genurilor*, Editura Didactica si Pedagogica, Bucuresti, 1996.
- Vlad, Ion, *Romanul universurilor crepusculare*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2004.
- Woolf, Virginia, *Essays*, vol. IV, The Hogarth Press, London, 1994.
- Wunenburger, Jean-Jacques, *Viata imaginilor*. Traducere de Ionel Buse. Editura Cartimpex, Cluj-Napoca, 1998.

- Wunenburger, Jean-Jacques, *Filosofia imaginilor*. Traducere de Muguras Constantinescu. Editura Polirom, Iasi, 2004.
- Wunenburger, Jean-Jacques, *Ratiunea contradictorie. Filosofia si stiintele moderne: gândirea complexitatii*. Traducere de Dorin Ciontescu-Samfireag si Laurentiu Cintescu-Samfireag. Editie îngrijita si posfata de Ionel Buse. Editura Paideia, Bucuresti, 2005.
- Zamfir, Mihai, *Cealalta fata a prozei*, Editura Eminescu, Bucuresti, 1998.
- Zamfir, Mihai, *Imaginea ascunsa. Structura narativa a romanului proustian*, Editura Univers, Bucuresti, 1976.
- Zéraffa, Michel, *Personne et personnage: le romanesque des années 1920 aux années 1950*, Editions Klincksieck, Paris, 1969.